

Füzuli YAVƏR

BƏYAZ GÜLLƏR

Stefan Sveyqin

"Nəməlum qadının məktubu"
noyellası əsasında

BƏYAZ GÜLLƏR

mono pyes

**Stefan
SVEYQİN**

**“NAMƏLUM
QADININ
MƏKTUBU”**

novellası əsasında səhnə üçün işlədi:

Füzuli YAVƏR

İŞTİRAKÇI:
gənc və gözəl bir qadın

SƏS - Adını çəkmək istəmədiyimiz məşhur bir yazıçı dağlarda keçirdiyi üç günlük istirahətdən sonar Vyanaya qayıtdı, vağzalda qəzet aldı, ayın tarixinə nəzər salınca yadına düşdü ki, bu gün ad günüdür, qırx bir yaşı tamam olur. Lakin o, nə sevindi, nə kədərləndi, taksiyə oturub evinə yollandı.

Xidmətçi ona evdə olmadığını günlər çalınmış telefon zənglərindən danışdı və bir yığın məktub verdi. O, kreslosunda oturub çay içə-içə tənbcəsinə məktubları gözdən keçirdi. Qalın, az qala hekayə əlyazmasını xatırladan bir məktub diqqətini cəlb etdi. Zərfin üstündə, nə də vərəqlərin sonunda ad-familiya, ünvan yazılmamışdı. “Qərībədir...” deyə düşündü. Siqar yandırdı. Maraqla oxumağa başladı: “Sənə yazıram, sənə - heç zaman məni tanımayan...”

Pərdə külək, yağış səsilə açılır.

Qədimi üslublu yataq otağı.

Ortada çarpayı, ağ, səliqəli, açıq yataq dəsti. Sağ tərəfdən uşaq çarpayısı.

Çarpayıların hər birinin baş tərəfindən ağ rəngli, dar, hündür pəncərə. Pəncərələrdə açıq mavi tül pərdələr.

Tutqun rəngli divarın fonunda çarpayı, pəncərələr qəbir və baş daşlarını xatırladır.

Uşaq çarpayısının yanında hündür söykənəckli kreslo.

Sol tərəfdə - divarda kiçik bir kamin közərir. Kaminin qarşısında tələm-tələsik, plənsiz şəkildə qo-

yulmuş yazı mizi.

Divarda iri çərçivədə ana və bala portreti.

Gecədir. Otağın çil-çrağı yanmır. Bütün səhnəni yazı mizinin üstündə yanan şam, kaminin tıtrək şöəsi və hərdənbir çaxan şimşək ziyası işıqlandırır.

Evdə zənginlik, özünəməxsus bircə övq, səliqə və gözəllik hiss olunur.

Qadın ağ rəngli, uzun, zərif alt paltarında, çiyində dama-dama yun şal mizinin arxasında oturub yazır.

QADIN - Sənə yazıram, sənə - heç zaman mənə tanımayan... həmişə sevdiyim insan... İndi bu böyük, nəhəng dünyada mənim səndən başqa kimim var?..

Üç gündür balam can verir... üç gündür gecə-gündüz bu kiçik, kövrək həyatı ölümün pəncəsindən qopartmaq üçün nələrlə etmirəm...

Onun bədəni od içindədir. Düz otuz saat yanında oturub gözlərimi üzündən çəkmədim. Hərərətdən alışıb yanan alına buz qoydum, gecə-gündüz dinclik bilməyən narahat, kiçik əllərini ovcumda saxladım. İsitmə keçmir ki, keçmir...

Bayırda soyuq, külək... işıqlar sönmüş. Nə gələnlər var, nə gedənlər... Dünyanın bu tənha, xəlqəti gəşəsində, gecənin yarısında bir xəstə balamdır, bir onun başı üstə dayanmış Əzrayıl, əzablar içində çırpınan bir mən, bir də uzaqlardan, nəhayətsizlikdən boylanan sənin xəyalın...

İndicə körpəmə elə bil bir az sakitləşən kimi oldu. Yuxuyamı getdi, ya huş apardı onu, bilmirəm. Yalnız onu bilirəm ki, bəlkə də bir daha gözlərini açmayacaq, bu məşum gecədən sabaha çıxmayacaq mənim yazıq balam. İndi bu kimsəsiz dünyada mənə tək sən qalırsan... Yalnız sən... haqqımda heç nə bilməyən, indi mən burda əzablar içində boğulurkən hər şeydən xəbərsiz, qayğısız halda bəlkə də eyş-işrətlə məşğul olan, kimlərlə əylənən – sən... Yəqin təəccüblənəcəksən, sevimli övladı can verərkən vaxt tapıb bu nə məktub yazmaqdır? Tələsmə, əzizim...

Mən bilirəm, öləcək körpəciyim. Həkim də başımı bulayaraq köks ötürüb getdi. Daha heç kim, heç bir tanrı onun taleyinin bu hökmünü dəyişməyə iqtidarında deyil. Balam yaşamayan dünyada mən də yaşamayacağam. Onsuz da isitməm var. Yəqin qarlıları bir-bir doluşan xəstəlik məni də yaxalayacaq. Ah, necə yaxşı olardı. Mən də öz doğma balamla o dünyaya birgə gedəydim... Öz əllərimlə özümə qəsd etməyə ehtiyac qalmazdı daha...

Gözlərimə qaranlıq çökür, beynim kütləşib, bütün əzalarım sızıldayır, gicgahlarım guruldayır. Ola bilsin ki, bu məktubu da bitirib bilmədim, amma hər necə olsa da var gücümü toplayıb bir dəfə, heç olmasa, bircə dəfə sənə danışmaq istəyirəm. Həmişə sənə olmuş, lakin haqqında heç nə bilmədiyim həyatımı açmaq istəyirəm sənə. Yalnız sənə... Lakin mənim sırımı ancaq mən öləndən, indi bədənimə gah od içində qovuran, gah soyudaraq buza döndərən qızdırma axırına çıxandan sonra bilməlisən ki, daha cəhəblə yazmaq mümkün olmasın. Əgər sağ qalsam, cıracağam bu məktubu, həmişə olduğu kimi susacağam. Məktub sənə yetirsə, bil ki, sənənlə ölmüş bir qadın danışır, ölmüş bir qadın, öz həyatını, ömrünün ilk mənalı saatından son anınadək sənənlə bağlanmış bütün həyatını... Sözlərimdən qoxma, ölüyə heç nə lazım deyil, nə məhəbbət, nə mərhəmət, nə təsəlli. Ancaq səndən yalnız bircə şey istəyirəm, sözlərimə inan, sənə can atan, vüsalının həsrətilə çırpınan ağırlarımın hıçqırıqlarına inan. Deyəcəklərimin hamısına inan. Səndən yalnız bunu xahiş edirəm. Yeganə övladının son nəfəsində yalan danışmazlar.

Uzaqdan qatar səsi eşidilir. Səsyavaş-yavaş yaxınlaşır. Qadın qələmi kənara qoyub adətərkəndə şəkildə əllərilə qulaqlarını tutur. Qatar yaxınlaşdıqca qulaqları dölən səsi də güclənir. Ən yüksək anda QADIN təqətsiz halda başını stola çırpır.

Qatarnın səsi , divarlarda qaçısan işıq qırıqları uzaqlaşır.

Sanki qorxa-qorxa əllərini qulaqlarından çəkir, səsin doğru dan da uzaqlaşdığına əmin olmaq istəyir. Bir an donub qalır. Sonra nə isə hiss edibmiş kimi dönüb uşağın çarpayısına baxır. Ayağa qalxıb sürətlə çarpayıya tərəf qaçır. Şal sürüşüb çiyindən düşür. Çarpayının kənarından oturub diqqətlə yatmış uşağa baxır.

Külək həyəcanla ulayır. Uşağın bir tərpəniş olmadığını hiss edincə ayağa qalxır. Bədəni titrəyir. Dama-dama şalı götürüb çiyinə salır. Kaminə yaxınlaşıb üfürür, odunları qalaqlayır. Çaynıqdan əlləri titrəyə-titrəyə bir stəkan buğlanı qaynar çay töküür, otaqda var-gələ-dələ onu içir. Sonra gəlib körpəsinin yanından uzanır. Uşağa baxa-baxa içini ağlayır.

Bu an külək güclənir, qəfildən pəncərə açılır, pərdələr uçurur. Ayağa qalxıb çətinliklə pəncərəni bağlayır. Kreslonu kaminə tərəf çəkib oturur. Kaminədən od götürüb siqaret yandırır. Öskürür. Qıçlarını altına yığıb şalə bürünərək bü-züşmüş halda oturur, siqaret çəkə-çəkə sözüünə davam edir.

İlk dəfə səni görəndə on üç yaşında idim. Və indi sənin yaşadığın, indi oturub həyatımın son nəfəsi olan bu məktubu əllərinə tutduğun həmin evdə, binada o lurdum, səninlə bir keçiddə, düz sənin mənzilində üzübüz otaqda. Sən güman ki, artıq bizi xatırlamırsan, həmişə qara matəm paltarında gözən kasıb dul qadını, bir də arıq, çəlimsiz qızçıqazı. Biz çox sakit, səssiz-səmirsiz bir ömür keçirdik. Sən bəlkə də heç bizim adımları da eşitməmişdin, çünki mənzilimizin qapısında ad lövəsi belə yox idi. Bizə gələndə, bizi soruşan da olmazdı. Eh, bütün bunlar o qədər çoxdan olub ki... Yox, əzizim, sən çox yəqin ki, heç nəyi xatırlamırsan, ancaq mən... hər şeyi olduğu kimi yad edirəm... Sənin haqqında birinci dəfə eşitdiyim, səni birinci dəfə gördüyüm gün yox, saat belə yadımdadır. Başqa nə cür ola bilər, axı dünyanı, həyatı mənim üçün sən açmışsın. Səbr et, əzizim, qoy hər şeyi əvvəlcədən söyləyim. Xahiş edirəm, məni dinləmək səni təngə gətirməsin, mən ki, həyatım boyu səni sevməkdən usanmadım.

Nə isə hiss edibmiş kimi körpənin yanına qayıdır. Əlini alınə qoyur. Həyəcanla diksinərək geri çəkilir. Sonra əyilib diqqətlə uşağın nəfəs alıb-almadığına baxır. Bir qədər sakitləşir. Uşağın üstünü örtərək yazı mizinin yanına gedir.

Sənin indi yaşadığın o mənzildə iyirənc, içki düşgünü, hamını bezdirmiş davakar ər-arvad qalırdı. Kişini oğurluq üstündə həbs etdilər. Onlar köçüb getməli olanda bütün qonşular rahat nəfəs aldılar. Az sonra evlər müdirindən eşitdik ki, bu mənzilə yazıçı, tək yaşayan ləyaqətli bir cənab köçür. Bax sənin adını da ilk dəfə o zaman eşitdim.

Bir neçə gün sonra rəngsazlar gəldilər, suvaqçılar, süpürgeçilər, kağız yapışdırıqlar gəldilər, sabiq, pinti sakinlərin bərhad vəziyyətdə qoyub getdikləri mənzili yaraşığa saldılar. Bütün bu işlərə bəstəboy, ciddi görkəmli, çalbaş kamerdiner rəhbərlik edirdi. İohann adlanan bu xeyirxah qoca bizim hamımıza xoş təsir bağışlayırdı. Sonra mebel gəldi, digər əşyaları gəldi, hind bütələri, italyan hekəlləri, göz qamaşdırıcı böyük şəkillər, nəhayət kitablar... Aman Allah, adamın nə qədər kitabı olarmış, necə kitabları olarmış? Mən bu kitabların, əşyaların yanında dolayıdım, İohann məni qovmurdusa da xoş bir üz də göstərmirdi.

Bütün axşam sən fikrimdən çıxmıdın, hələ tanımay-a-tanımay-a sənin haqqında düşünməyə başladım: bu qədər gözəl kitabların sahibi, onları oxuyan və eyni zamanda həm də varlı, savadlı şəxs necə insan olmalıdır? Sənin surətini xəyalımda canlandırmağa çalışdım. Gözüm önündə eynəkli, uzun ağ saqqallı,

eynilə bizim coğrafiya müəlliminə bənzəyən bir kişi dayandı. Səni xeyirxah, mehriban bir qoca kimi təsəvvür etsəm də, bilmirəm, nədənsə inandım ki, sən həm də çox gözəlsən. Həmin o gecə tanımadığım halda yuxuma da girdin.

Ayağa qalxır. Xatirəyə dalaraq gəzişir. Gəlib öz çarpayısında yarım uzanmış halda sözünə davam edir.
Bütün bu kiçik, az qala gülməli görünən əhvalatlarə ona görə söyləyirəm ki, əzizim. Mənim kimi qorxaq,

Bütün bu kiçik, az qala gülməli görünən əhvalatlarıona görə söyləyirəm ki, əzizim, mənim kimi qorxaq, hürkək bir qızcağazı əvvəlcədən necə öz hökmünün altına saldığın, qəlbinə necə hakim kəsildiyini anlayasan. Hələ özün həyatıma daxil olmamışdan ətrafım nura boyandı, sanki var-dövlət, qəribəliklər və sirlər mühiti məni ağışuna aldı. Səbirsizliklə sənin gəlişini gözlədim.

Ertəsi gün köçüb gəldin, lakin nə qədər gözlədimsə də səni görə bilmədim, bu isə marağımı daha da artırdı.

Nəhayət, üçüncü gün gördüm səni və heyrətdən sarsıldım: heç demə sən, uşaq xəyalımın uydurduğu bütə qəti bənzəri olmayan, tamamilə başqa bir adam idin. Yuxuda eynəkli bir qoca görmüşdüm, lakin onun əvəzinə sən gəldin, sən – bu gün necə varsan eləcə, illərin iz sala bilmədiyini həmişəcəvan... Sən necə gözəl idin, necə boy-buxunlu, necə də zərif idin... Qəribədir, ilk andaca hiss etdim ki, səndə bir yox, iki şəxsiyyət yaşayır: coşqun, yüngül həyat keçirən, özünü tamamilə əyləncələrə və macəralara həsr edən yeniyetmə bir gənc, bir də öz sənətinə həddən ziyadə ciddi, vəzifəsinə vicdanla yanaşan, çox oxumuş və savadlı adam.

İndi anlayırsanmı, əzizim, sən mənim üçün, kiçik bir uşaq üçün necə qəribə bir məxluq, necə ecazkar, sirli bir tapmaca olmuşdun. Axı kitablar yazdığna, mənə tanış olmayan başqa aləmdə məşhur olduğuna görə hamının hörmət və ehtiram göstərdiyi bir şəxsi birdən-birə gənc, biçimli, uşaq kimi oynaq, iyirmi səkkiz yaşında bir adam kimi gördüm. Bu gündən etibarən məni evimimdə, kasıb uşaq aləmində daha heç nəyin sənin qədər maraqlandırmadığını, fikrimin daim ətrafında doluşduğunu, gecə-gündüz səni düşündüyümü söyləməyə ehtiyac varmı?

Yanına bəzən gəncələr, deyib-güldüyün, zarafat etdiyin yoldaşların gəlirdi, bəzən tələbələr, bəzən avtomobildə qadınlar gəlirdilər. Bir dəfə opera direktoru, sonra məşhur dirijor gəlmişdi. Hələ komersiya məktəbinin gənc qızları, saysız-hesabsız qadınlar... Mən burda qeyri-adi heç nə görmürdüm, hətta bir səhər məktəbə gedərkən sənin otağından çıxan üzü tor örtüklü qadınla rastlaşanda belə heç nə düşünmədim. Axı hələ on üç yaşım vardı, heç ağıma belə gəlmirdi ki, daim səni izləməyə, sənə göz qoymağa məni məcbur edən bu coşqun hiss körpə qəlbimdə baş qaldırmış məhəbbətin özü idi.

Lakin, əzizim, həyatımı həmişəlik sənə verəcəyimi qət etdiyim günü çox dəqiq xatırlayıram. Məktəbli rəfiqəmlə gəzməkdən qayıdıb mirt vura-vura darvazanın yanında dayanmışdım. Elə bu vaxt bir maşın yaxınlaşdı, sən özünəməxsus bir cəldliklə atılıb düşdün, darvazaya yan aldın. Qeyri-iradi bir qüvvə məni məcbur etdi ki, sənə qapı açım. Özümü qapıya doğru elə atdım ki, az qala toqquşacaqdıq. Hərərətli, mehriban baxışlarla məni süzərək nəvazişlə, bəli, məhız nəvazişlə gülməsədin və güclə əşidiləcək səslə “Çox minnətdaram sizə, freyleyn” dedin.

Bax belə, mənim sevdiyim, həmin andan, o mehriban, hərərətli baxışları üzərimdə hiss etdiyim andan ömürlük sənə təslim oldum. Sonralar çox tezliklə anladım ki, cazibədar, sehrli baxışlarını sən yanımdan keçən hər hansı qadından, dükanlardakı satıcılardan, sənə qapı açan qulluqçulardan belə əsirgəmirəm.

Bu qeyri-iradi, hər cür məkrdən uzaq, səmimi baxışlar idi. Lakin həmin an mənə elə gəldi ki, o baxışlarda parlamiş səmimiyyət yalnız mənə aid idi, yalnız mənə və həmin andaca məndə, yeniyetmə bir qızda qadınlıq hissləri baş qaldırdı, qəlbimi əbədi sənə bağladı.

“Bu kimdi? O sənə baxanda niyə belə qızardın?” – rəfiqəm soruşdu. Tutuldum. Hiss etdim ki, sənin adını çəkə bilməyəcəyəm: bu an, məhz bu qısa an ərzində sənin adın qəlbimin müqəddəs sirtinə çevrildi. Elə bu andan etibarən səni sevdim. Bilirəm, qadınlardan belə sözləri çox eşitmişəm. Lakin inan, heç kim səni bu qorxaq, cəsarətsiz məxluq kimi mütəliklə, it sədaqətilə sevməmişdir, çünki yer üzündə heç nə həyatın miskinliyində batıb qalmış bu qızcığızın pünhan məhəbbətilə müqaisə edilə bilməz. Bu məhəbbət elə ümitsiz, elə müti, elə itaətkar və coşqun idi ki, heç bir yetgin qadın məhəbbəti belə ola bilməzdi.

Yenə nəşə bir səs eşidi b digər çarpayıya doğru gedir. Uşaq yuxu da gülür, nəşə qatışıq sözlər deyir. Qadın çarpayının yanında donub qalır.

Bu nədir, balam sayaqalayır yoxsa... *(Diqqətlə baxır.)* Yox.. gülür, gülür balam... Xeyirxah mələklərmi girib yuxusuna?... *(Əlini alınna qoyur.)*
Hərərəti də düşüb elə bil. Bəlkə... üzün bəridir balam. Rəngi də dəyişib... qızarıb elə bil bir az. Deyəsən, körpəciyim, xəstəliyə qalib gəlirsən. Aman Allah, aman Allah.
(Əllərini göyə qaldırır dua edir.)
Ulu tanrım, rəhmin gəlsin mənə. Nə günahın yiyəsidir bu körpə?
Nə üçün o belə ağrılara, əzablara düşür olmalıdır? Bəlkə?.. Bəlkə mənim günahlarımın cəzasıdır bu?..
Məni öldür, deyərdim, ancaq kimsəsiz qalacaq balama ən ağır cəza olardı bu da. Tövbə, tövbə... Bu gündən mələk kimi yaşayacağam, Allahım, qiymə balama...

Yenə qatar səsi yaxınlaşır. Qadın əsəbiliklə qulaqlarını qapayır. Qatara vin yanından ötüb keçir.

(Qatarm ardınca.)
Lənətə gələsiniz! Neçə illərdi pəncərəmin önündən ötüb keçirsiniz, mən sizin əsəblərimə iynə kimi sancılan səsini eşitməmişdim, indi nə oldu bəs?..

Yenə körpə gülür. Qadın çarpayıya yanaşır, əyilib baxır.

Yatır. Mışıl-mışıl yatır balam. Gülür. Şirin-şirin gülür, qoy yatsın, dincəlsin. Bəlkə... bəlkə səhər günəşlə oyanaçaq... *(Ayaq bamaqlarının ucunda çarpayından uzaqlaşır.)*

Külək həyəcanla matəm trubası kimi ulayır. Qadın stola yaxınlaşır, yazdığı vərəqləri götürüb gözünə keçirdir, cırmaq istəyir. Küləyin uğultusu şiddətlənir. Şimşək çaxır. Nəşə düşünüb yenə yazı snolunun arxasında oturur.

Əvvəllər dərəcə biganə və heç bir qabiliyyətilə seçilməyən mən, qəflətən əlaçı şagirdə çevrildim. Gecə yarıya qədər oturub yüzlərlə kitab oxudum, bildirdim ki, sən də kitabları sevirsen. Anamın təəccübünə baxmayaraq dəli bir ehtirasla royal çalmağa başladım – axı sən də musiqini sevirdin. Paltarlarımı söküüb yenidən tikir, səlqiyyə salırdım ki, sənənlə rastlaşanda xoşuna gəlmiş.

Bütün günüm səni gözləmək və izləməklə keçirdi. Qapımızda kiçik bir gözlük vardı, ordan sənin qapına baxmaq mümkün idi. Bax, bu gözlük – yox, əzizim, gülmə, hətta bu gün belə mən öz dəliliyimə görə xəcalət çəkmirəm, - bu gözlük dünyaya açılan gözümdü idi. Anam şübhələndir deyər qorxa-qorxa, əlimdə kitab axşamlar saatlarla soyuq dəhlizdə, o gözlük önündə dayanıb gərilmiş sim kimi yolunu gözləmişəm.

Neçə ay, neçə il...

On üç yaşından on altıya qədər ömrümün hər saati, hər anı səninlə bağlı olmuş, vüsal ümidilə çlirilmişəm. Ah, necə axmaq hərəkətlər edirdim. Əlin toxunmuş qapının dəstəyini öpüslərə tuturdum, giriş qapısında yerə atdığı siqar kötlüklerini toplayırdım – onlar mənə necə müqəddəs idi, axı onlara sənin dodaqların dəymişdi. Mənzilində işıqların yandığını görmək, varlığını yaxından duymaq məqsədlə müxtəlif bəhanələr gətirərək axşamlar küçəyə qaşırdım. Səfərə çıxdığın həftələrdə isə - xeyrixah İohann sarı yol çantasını aşağı düşürəndə dəhşətdən ürəyim əsirdi – günlərim boş və mənasız keçirdi. Daim ətrafında idim, həmişə gərgin və hərəkətdə. Lakin sən məni görmürdün, hiss etmirdin. Tanıyırdın məni. Səninlə yalnız pilləkəndə rastlaşar, odlu baxışlarına tab gətirə bilməyəcəyimdən qorxaraq başımı aşağı dikib sürətlə yanından ötür keçərdim.

O uzaq illər haqqında mən sənə saatlarla söhbət açmışam, lakin səni darıxdırmaq istəmirəm.

Yalnız o günlərin ən gözəl bir hadisəsini xatırlamaq istəyirəm, öahış edirəm, istehza etməyəsən, çünki o çox mənasız və kiçik bir əhvalat olsa da, mənim üçün misilsiz bir səadət idi.

Görək ki, bazar günüydü, sən harasa getmişdin. Sənin İohannın çırpıb- təmizlədiyini ağır xalılarla Mənzilin açıq qapısından içəri dartırdı. İcazə gözləmədən çətinlik çəkən qocaya kömək etdim.

İlk dəfə olaraq evinin içini, işlədiyini yeri, üstündə göy büllur vazada bir neçə gül olan yazı stolunu, şkaflarını, kitablarını gördümdüm. Bu sənə həyatına ötürü, oğrun baxış oldu, rüyalarını və xəyallarını üçün qida oldu. Bu ötürü dəqiqələr uşaqlığının ən xoşbəxt anları idi.

Külək şiddətlənir, yenə pəncərə öz- zünə açılır, pərdələr havada uçur. Qalxıb pəncərəni bağlayır. Çarpayıya yaxınlaşıb Uşağa baxır, gah heyrətlə, təəcüblə, gah arxayınlaşaraq. Yenə kaminədən kösöv götürürək siqaret yandırır.

Bu gizli məhəbbət az qala məni göyün yeddinci qatına qaldırmışdı. Lakin səadətəm çox çəkmədi. Anam sənə günlər tez-tez bizə gələn uzaq qohumu bir cənabə əvəz etməyi qərar etdi və biz İnsburqa köçməli olduq. Bu xəbəri eşidəndə gözlərimə qaranlıq çökdü, huşumu itirdim, geri-geri gedərək gurultu ilə yerə dəydim. Həmin günü aydın hiss etdim ki, sənədən uzaqlarda yaşaya bilmərəm. Ancaq nə etməliydim, sırımı, dərdimi kimə açmalıydım?..

Köçməyimizə bircə gün qalmışdı. Anam evdə deyildi. Qeyri-iradi bir qüvvə ilə sənin qapına qaçdım. Nə istədiyimi özüm də bilmirdim. Ayaqlarına döşəyib məni qulluqçu kimi, qul kimi saxlamaq üçün Yalvaracaqdım. Qorxurdum da ki, on beş yaşlı məsum bir qızın kor-koranə etiqadını ələ salıb gülsən, əgər ozaman buzananı xatırladan soyuq keçiddə, sənin qapının ağzında özümü necə itirib qaldığımı görsəydin... Qapı zənginində qıyməsini necə çətinliklə basdığımı görsəydin... Hələ bu gün belə o cingiltili zəngin səsi qulağımda səslənir. Lakin sən gəlmədin. İohann da gəlmədi. Görünür evdə heç kim yox imiş. Damarlarımda qanımda dondu, ürəyim dayandı... Öz otağıma necə qayıtdığımı xatırlamıram.

Bütün gecəni, qurtarmaq bilməyən dəhşətli gecəni səhərədək səni gözlədim, əzizim. Anam çarpayıya uzanan kimi xəlvəti dəhlizə çıxdım. Soyucu yanvar gecəsiydi. Yorulmuşdum, bütün bədənim ağrıyırdı, Oturmağa otul da yox idi, qapının altından içəri dolan soyuq havanın dondurduğu buz kimi döşəməyə tirləndim. Bircə də götürməmişdim ki, yerim isti olar, birdən yuxuya gedərəm, sənin addım səslərini eşitmərəm. Beləcə gözlədim səni, gözlədim, taleyimi gözləyirmiş kimi... Nəhayət, yaqın ki, saat iki,

Ya üç o lardı, aşağıdan qalxan addım səsləri eşitdim. Sanki soyuq birdən-birə məni tərək etdi, canıma od düşdü, sənin üstünə qaçmaq, ayaqlarına döşənmək üçün qarını ehmalca açdım... Ah. Mən ağlısız qızcıgaz... nələr etməyə hazır deyildim o an?

Sən gəldin, əzizim, lakin tək deyildin... Yanında bərli-bəzəkli, gülüşləri kəsilməyən bir qadın...

Həmin gecəni necə keçirdiyimi bir Allah bilir. Ertəsi günü səhər saat səkkizdə məni sürüyüb İnsburqa apardılar. Daha məndə heç nəyə güc qalmamışdı...

Kresloya çökür, donmuş halda arxaya söykənib diqqətlə harasa baxır. Gözündən yaş axır. Yüklə qatırı fit verərək gəlib keçir. Bu dəfə onun səsinə sanki heç eşitmir.

Dəqiqələr ötür. Uşaq çarpayısından qığıltılar eşidilir. Qadın kəskin hərəkətlə dönüb baxır, lakin donub qalır, sanki yerindən tərpənə bilmir.

Qığıltılar artır. Qadın elə bil güc toplayıb çarpayığı doğru atılır, dizləri üstə düşərək əlini körpənin altına qoyur, hərərə-tini yoxlayır.

İlahi! İlahi... Nə oldu birdən-birə?.. Axı... axı Əzrayıl uzaqlaşmışdı, balam qayıdırdı həyata. İndi nə edim? Nə edim?.. *(Stəkanda maye dərman gətirir, çay qaşığı ilə uşağa içirməyə çalışır.)*

İlahi, bu nə bəla idi, düşər etdin bizi? Daha dərman da bir iş görə bilmir, həkim də... İndi nə edim, nə edim?..

Əllərilə başını tutaraq öz çarpayısına yızılır. Ulayaraq ağlayır. Külək güclənir, yenə pəncərə taybatay açılır, pərdə uçar. Haçandan-haçana özünə gəlib pəncərəni bağlayır. Qorxa-qorxa uşağa yaxınlaşır, uşaq sakitləşib. Yan otağa keçib əlin də viski şüşəsi və qəndir qayıdır, acgözlüklə içir.

Yazı stolunun arxasına keçir, dirsəklərini stola dirəyib əllərilə başını tutur, bir müddət beləcə qalır, ovucdan ilə gözlərini silir, sonra ağır-ağır qələmini götürüb yazmağın davam edir.

Harda qalmışdım?.. Körpəm ölü... Mənə elə gəlirdi ki, onun vəziyyəti yaxşılaşmağa doğru bir az dəyişib. Görünür, aldadıcı dəyişənlik imiş bu. Ölümqabağı adama yeni qüvvə gəlir, deyirlər. Yaqın balamın Da son gücü üzə çıxıbmış. Son damlaları ilə bir az da şölələnməşəm kimi... Bir daha Günəşi görməyəcək balam...

Sabah gələcəklər – qara geyimli, yad, yəndəmsiz adamlar. Özlərilə tabut gətirəcəklər. Zavallı, yeganə balamı ora qoyub aparacaqlar. Bəlkə dost-tağırlar da gəldi. Əklillərlə. Lakin nəyə lazım belə gül-çiçəklər, bir halda ki, onlar tabut üzərinə qoyulacaq. Təsəlli dolu sözlər deyəcəklər. Sözlər, yalnız sözlər... Eh, bütün bunların nə mənası? Balama qismət olmayan dünyə mənə də gərək deyil... Nə qədər ki, vaxt var, gücüm var, istəyirəm, əzizim, sənə yazacağım məktubu başa çatdırım. Əllərim titrəyir, hərflər gözlərim qarşısında sağa-sola qaçır. Heç bilmirəm necə yazım...

Tənhalıq necə ağır olmuş. Dünyada insanlar arasında yalnız qalmaqdan dəhşətli heç nə yoxdur. Mən Bunu hələ İnsburqda keçirdiyim o uzun, nəhayətsiz iki ildə hiss etmişdim, on altı yaşından on səkkizə qədər öz ailəmdə məzlum, hüquqsuz bir məhbus kimi yaşadığım vaxtlar. Sakit, qaradınmaz olan atalıqım mənə çox yaxşı münasibət bəsləyirdi, anam dərək etmədən düşər olduğu günahını yumaq istəyirmiş kimi bütün arzularımı yerinə yetirməyə hazır idi. Mənə alınan təzə, bərli-bəzəkli paltarları geymir, tay-tüşlərimlə konsert və teatrlara, şəhərkənarı gəzintilərə getməkdən imtina edirdim. Demək olar ki, evdən heç çıxmırdım. İnanırsanmı, sevdiyim, iki il yaşadığım o kiçik şəhərdə on küçə belə tanımırdım. Səndən ayrılıqda xoşbəxt, rahat yaşamaq istəyirdim. Özüm-özümü tənhalıqın, əzabların zülmətində dəfn

etmişdim. Saatlarla, günlərlə evdə tək oturub səni düşünür, sənə bağlı bütün xatirələri göz önündə canlandırırdım.

Mən o zamanlar yalnız sənəylə yaşayırdım. Yazdığın bütün kitabları alırdım. Adına qəzetdə rast gəldiyim gün mənim bayramım idi. Inanırsanmı, kitablarını o qədər oxumuşdum ki, bütün sətirlerini indi də əzbər bilirəm, baxmayaraq ki, ortadan on ildən çox keçir. Sənin hər bir sözün mənim üçün incilə, duaya çevrilmişdi.

Gənclər küçədə dalımcə düşürdülər, bu isə məni daha da əsəbləşdirirdi. Səndən başqasını sevmək, nəinki sevmək, hətta belə bir fikrə düşmək mənə cinayət kimi, xəyanət kimi görünürdü. Sənə olan məhəbbətim dəyişməzdi, lakin gündən-günə o, hisslərimin tam oyanışı ilə əlaqədar daha da coşqun, kəskin qadın ehtirası şəklinə düşürdü. O zaman hələ kiçik bir qız ikən qeyri-iradi, anlaşılmaz bir qüvvə ilə sənin qarını döyməyə məni məcbur etmiş duyğu indi mənim yeganə amalına şəvirlmişdi: özümü sənə bağışlamaq, sənə qurban vermək

Ətrafımdakılar məni qorxaq, hürkək adlandırırdılar, çünki mən canımı dişimə tutub, sırımı heç kimə açmırdım. Məndə polad kimi möhkəm iradə yaranmışdı. Bütün fikrim, arzularım bir istiqamətə yönəlmişdi: Vyanaya, sənin yanına qayıtmaq. Atalığım imkanlı adam idi, mənə öz doğma qızı kimi baxırdı. Çox çətinliklə onu, anamı razı sala bildim ki, öz qazancımıyla yaşamaq istəyirəm. Nəhayət Vyanaya qayıdıb qohumlarımızdan birinin hazır paltar dükanında işə girmək imkanı əldə etdim.

Sənə söyləməyə ehtiyac varmı ki, o dumanlı payız axşamı Vyanaya yetişərkən ilk öncə hara yollandım? Pəncərələrdən işıq süzülürdü, ürəyim sanki dilə gəlib oxudu. Düz iki il bu saatı arzulamışdım, indi sənə o mənə bəxş olunmuşdu. Aşağıdan yuxarıya baxdım, baxdım... Orda işıq vardı, ev vardı, orda sən vardın, mənim bütün həyatım orda idi. O uzun, üzücü payız axşamı pəncərələrdən işıq sönənə qədər beləcə dayanıb baxdım, baxdım...

Ayağa qalxıb uşağa baxır. Kamini üfürür. Siqaret yandırır.

Saat altıya qədər yorucu işdə olurdum. İşdən sonra isə hər axşam bax beləcə evin qabağında dayanırdım. Yalnız birçə dəfə səni görmək, sənə rast gəlmək istəyirdim birçə dəfə. Heç olmasa uzaqdan da varsa bir dəfə üzünə baxmaq...

Nəhayət, bir həftədən sonra bu mənə müyəssər oldu. Sən küçəni adlayıb keirdin. Birdən-birə yenə uşağa, on üç yaşlı uşağa döndüm. Gözlərini görmək həsrət ilə yanan daxili qüvvəmin əksinə başımı köksümə əyib qaçaraq yanından ötdüm. Sonradan məktəbli qız kimi qorxaqlıqla qaçdığma görə xəcalət çəkdim, çünki artıq nə istədiyimi bildirdim: bütün bu həsrətli, dumanlı illərdən sonra sənin tərəfindən tanınmaq istəyirdim, hörmətlə qarşılanmaq, sevilmək istəyirdim.

Lakin sən mənə nəzər yetirmirdin, baəmayaraq ki, hər aqşam gəlib saatlarla küçədə səni gözləyirdim, hətta çovğunda, qılınc kimi adamı kəsən küləkdə də. Bəzən tanışlarla keçirdin, bəzən qadınlarla. Mən heyrlənmiyirdim, sənin daimi qonaqlarını axı hələ uşaqlıqdan tanıyırdım. Ancaq səni yad qadınlarla görəkən halım pozulurdu, sənin onlarla cismani yaxınlığını təsəvvür edincə bütün vücudum sarsılırdı.

Axır ki, bir axşam məni gördün. Lap üz-üzə gəlmişdik. Yenə qaçıb aradan çıxmaq üçün bütün iradəmi səfərbər etmişdim. Səmimi, təsirli, nüfuzedicə nəzərlərin bir anlıq məni oxşadı. Sevincdən ürəyim əsdi, lakin elə maraqla baxırdın ki, sanki məni ilk dəfə idi görürdün. Dəhşət idi: tanımamışdın məni...

Nə o zaman, nə də sonralar tanımadın məni, həmişəlik sənə yad qaldım. Həmin saniyələrdə keçirdiyim heyrət hissini necə təsvir edim, əzizim? Həyatda mövcud olduğumdan xəbərsizliyin dəhşətli dərəcədə ağırılı hadisə idi. İnsburqda keçirdiyim iki ildə hər saat səfəhcəsinə dşünürdüm ki, yəqin sən də tez-tez məni xatırlayır və yolunu gözləyirsən. Sən in üçün heş nə, heç kim olmadığımı, məni bir cə dəfə olsa da yad etmədiyini bilsəydim, necə yaşayardım?...

O zaman məni tanımadın. Hətta iki gün sonra yenidən rastlaşarkən baxışların məni bir qədər səmimiyyətlə oxşadısa da, yenə də məni sən in vurğunun, qəlbini ehtizaza gətirdiyin bir qız kimi yox, sadəcə keçən gün həmin yerdə qarşılaşdığın on səkkiz yaşlı, xoşagəlmli bir qız kimi tanıdım. Mehri-manlıq ifadə edən bir təbəssümlə məni süzdün, dodaqlarında xəfif təbəssüm oynadı. "Bir yerdə şam edə bilərikmi?" deyə soruşdun.

Kiçik bir restoranda birgə şam etdik. Yadındadırmı harda? Əlbəttə, sən onu digər aşımlardan ayırırsan, axı mən sən in üçün kim idim ki? Təsədüfən rastlaşdığın yüzlərlə qadımdan biri, daim uzanan zəncirin bir halqası. Məni xatırlamağa səni nə söbq edə bilərdi: səni yanımda hiss etdiyim, mənimlə söhbət edən gördüyüm üçün özümü nəhayətsiz dərəcədə xoşbəxt sandığımdan çox az danışırıdım. Bu əvəzsiz dəqiqələrin heç birini mənasız suallarla, yersiz sözlərlə itirmək istəmirdim. Sən elə səmimi, elə sadə, hər cür zəhlətökən tələsik nəvazişlərdən uzaq idin ki, sənə olan coşqun ehtirasımı beş illik uşaq ümidlərim öz-özünə doğruldu. Bu bir saat üçün sənə ömrüm boyu minnətdar olacağam. *(Sönmüş siqaretini kaminə ataraq gəlib çarpayısında uzanır.)*

Qaranlıq küçələrlə gəlib mənzilinə qalxdıq. Bu keçidin, pillələrin mənim üçün nə demək olduğunu, bunların necə baş gicələndirici, necə coşqun, əzabberici, az qala məhv edici bir səadət olduğunu anlamırsan desəm, başla məni, əzizim.

İndi də göz yaşları axıtmadan o günü xatırlaya bilmirəm. Fəqət daha göz yaşlarım da qurumuşdur. Təsəvvür et ki, oradakı hər şey uşaqlığımın, həsrətimin rəmziydi: min dəfələrlə qarşısında dayanıb gözlədiyim darvaza, səni ilk dəfə gördüyüm pillələr, bütün ruhumla səni izlədiyim gözlük, qapı ağzına döşənmiş, bir dəfə üstünə diz çökdüyüm xalçacıq...

Bütün gecəni yanımda qaldım. Səndən əvvəl mənə kişi əli dəymədiyini, heç kəsin bədən imə toxunmadığını, heş kimin onu görmədiyini duymadın. Sən bunu necə anlaya bilərdin, əzizim, axı mən sənə heç bir müqavimət göstərmir, baş qaldıran həyə hissimi boğurdum ki, səni heyrətə gətirəcək məhəbbətimin sirrini duymayasan... İndi bakirə qız olduğum halda özümü sənə təslim etdiyimi söyləsəm, yalvarıram, məni səhv başa düşmə, axı mən səni günahlandırmıram... Sən məni tora salmamış, məni aldatmamısan, ləkələməmişən. Mən, bəli, mən özüm sənə meyl etmiş, mən özüm-özümü sən in ağuşuna atmışam, öz taleyimə qovuşmuşam. Heç zaman, heç vaxt səni günahlandırmayacağam, yalnız sənə minnətdar olacağam. Çünki o gecə mənim üçün həyatımın ən fərəhli, ən parlaq, ən xoşbəxt gecəsiydi. Mən o gecəyə görə heç vaxt peşiman olmamışam...

Hələ də yadımdadır: sən yuxuda idin, nəfəsini dinləyərək əlimi sinəndə gəzdirdirdim, bədənlərimizin bu qədər bir-birinə yaxın olduğunu hiss edərək xoşbəxtlikdən gözlərimdən damla-damla yaş axırdı.

Sübh tezdən getməyə tələsdim. "Bu güllərdən istəmirsən ki?" deyə stolun üstündəki vazadan götürüb mənə dörd dənə ağ gül verdin. Ah, mən o vazanı uşaq vaxtı sən in otağına saldığım ilk nəzərdən tanıyırdım. Sonralar o gülləri günlərlə öpdüm.

Yenə görüşməyi şərtləşdik. Mən gəldim və yenə hər şey əla oldu, gözəl oldu. Sən mənə üçüncü bir gecə də bəxş etdin. Sonra dedin ki, səfərə çıxırsan. Eh, bilsəydin bu səfərlərə mən hələ uşaqlığımdan necə nifrət edirdim. Söz verdin ki, qayıdan kimi xəbər göndərəcəksən. yenə mənə bir neçə qızıl gül verdin, ayrılığa görə.

İki ay müddətində hər gün poçta gəlib məktub soruşurdum. Eh, o intizarın, şübhələrin, cəhənnəm əzablarının sənə təsvir etməyimin nə mənası var? Mən səni təqşirləndirmirəm. Səni necə varsa eləcə də sevirəm: fədakar, dənük və vəfasız. Belə sevirəm, yalnız belə...

Sən çoxdan qayıdıb gəlmişdin. Bunu sənin işıqlı pəncərələrin deyirdi. Ancaq mənə xəbər verməmişdin. Mən arzuları puç olmuş adamlar kimi eyli gözlədim. Lakin sən məni çağırmadın, bircə cümlə də olsa yazmadın... heç bir cümlə də. Ömrümün son anlarında da həyatımı verdiyim adamdan məndə yazılı bir sətir, tək bir sətir, tək bircə sətir belə yoxdur...

Gözlərini bir nöqtəyə dikib xəyala dahır. Uzun, üzücü bir pauza.

Külək həyəcanla ulayır. Uzaqlardan qatar səsi eşidilir. Səs tədricən yaxınlaşır. Qatar qulaqbatırca taqqıllarla gəlib keçir.

Pəncərə taybatay açılır.

Qadın xəyal dünyasından ayılır, əsəbi, dəli bir halda yumruqlarını çarpayıya çırpır. Sərt baxışlarla pərdələri uçuşan pəncərəyə baxır, ayağa qalxıb çətinliklə pəncərəni bağlayır.

Onu titrətmə tutub. Sürətli addımlarla otaqda var-gəl edir. Uşağa nəzər salır. Əlləri titrəyə-titrəyə çay içir. Öskürür.

Yorğanə bürünərək çarpayının başlığına söykənib oturur. Titrətmə keçmir. Yorğanə bürünməklə halda ayağa qalxıb viski şüşəsini götürür, gəlib uşağın çarpayısının yanından qoyulmuş kreslodə oturur, bir müddət dinnməzə, tərpnəmzə halda yatmış körpəsinə baxır, sonra süzüb ağcəzlüklə bir qədər viski içir, sonra birini də.

Balam ölür... daha heç tərpnəmirdə... O, həm də sənin balandır, əzizim. Sənin balan... Səninlə keçirdiyim oüç gecənin yadigarı. And içirəm bunun doğruluğına. Inan, əzizim... Ölümlə üz-üzə duran adam yalan söyləməz. And içirəm ki, bu bizim balamızdır. Özümü sənə təslim etdiyim vaxtdan bu zavalı körpə dünyaya gələnə qədər mənə başqa heç bir kişi əli toxunmayıb. Səninlə təmasdan sonra özümü müqəddəs sanırdım. Özümü mənim üçün dünyalara tay olan səninlə həyatıma ötürü daxil olanlar arasında necə bölə bilərdim? Bu bizim uşağıımızdır, sevdiyim, mənim dərin məhəbbətimin və sənin qayğısız, demək olar ki, dənük, düşünülməmiş şəfqətinin. Bəli, bu bizim uşağıımız. Oğlumuz, yeganə övladımızdır.

Soruşa bilərsən, nə üçün bəs bu ötən illər boyu onun barəsində sənə heç nə deməmişəm, yalnız indi, indi o, əbədi yuxusuna dalarkən söhbət açırım? Axı bunu sənə necə deyə bilərdim? Sən heç zaman mənə - heç bir müqavimət göstərmədən, hətta böyük məmuniyyətlə ismətinə əldən verən üç gecəlik təsadüfi qonağı, adını belə bilmədiyim bir qadına, onun illər uzununu sənə sadıq qaldığına inanmazdın. İnansaydın da gizli şübhələr sənə dinclik verməzdi, guya mən başqasının uşağını sənin kimi imkanlı bir adamın boynuna atıram. O zaman aramıza anlaşılmaz, qara bir kölgə düşərdi. Bunu isə mən istəməirdim. Bir də ki, sənə - qayğısız, yüngül məhəbbət düşgünü olan bir adama birdən-birə ata olmaq, bir tale üçün məsuliyyət daşımaq sox dözülməz görünərdi. Azad, sərbəst ömür sürməyə vərdis etmiş sən özünü bir qədər mənə bağlı hiss edərdin. Bəlkə müəyyən saatlarda, hətta ola bilsin müəyyən dəqiqələrdə məni özünə artıq yük hesab edərdin. Sənə yük olmaqdan, bütün əzab-əziyyəti öz üzərimə götürmək və səni sevən qadınlar arasında məhəbbət və minnətdarlıqla yad ediləcək yeganə məşuqə olmaq istəyirdim. Lakin sən nəinki mənim barəmdə düşünür, hətta unutmuşdun da məni.

Bilirəm, sən qəlbən xeyirxah və nəcib insansan. Heç kimdən kömək əlini əsirgəmirsən. lakin sənin xeyirxahlığın da qəribədir. Sən yalnız xahiş olunanda əl tutursan, onu da məmuniyyətlə yox, utandığandan, zəifliyindən, könülsüz halda. Sənə müraciət etsəydim, məndən də heç nə əsirgəməzdin,

Mənə lazımı qədər, bəlkə də lap çox pul verərdin, hətta öz uşağın olduğuna inanmasaydın belə. Bu uşaq mənim üçün bütün dünya demək idi, çünki o səndən yaranmışdı, ikinci sən idin. Fəqət heç vaxt özümü saxlaya bilmədiyim, dərd-kədərdən uzaq, xoşbəxt sən yox, zənnimcə həmişəlik mənə bəxş edilmiş, bətnimlə, damarlarımla, həyatımla sıx bağlanmış sən...

Özümü həddən ziyadə xoşbəxt hiss etsəm də, vəziyyətim sevinci deyildi. Qohumlardan, anandan gizlənir, yayınır, işə getmir, onsuz da çox olmayan bəzək əşyalarını satmaqla dolanırdım. Səfil, qovulmuş, unudulmuş qadınların ehtiyac üzündən əlacsız qalıb üz tutduqları bir doğum klinikasına düşdüm, məhz orda, ehtiyacın amansız dalğaları arasında sənənin balan dünyaya göz açdı.

Ah, ora dəhşətli idi, ölümdən də dəhşətli...Hələ indi də cəhənnəm sözünə rast gələndə oranı – olmazın əzab-əziyyət çəkdiyim, üfunətli, abırsız qəhqəhələr, inilti və qanlı qışqırıqlarla dolu salonu, o iyrənc əxlaqsızlıq yuvasını xatırlayıram.

Bağışla, sevdiyim, bağışla ki, bu barədə söhbət açıram. İlk və sonuncu dəfə. İllərlə susmuşam və tezliliklə əbədi susacağam. Lakin bir dəfə də olsa bu sükutu pozmalı, dünyanın ən böyük səadəti sandığım, İndisə tərənəmiz halda çarpayya uzanaraq sənə nəfəsini alan körpəmin mənə hansı zülmələr bahasına başa gəldiyi barədə haray qoparmalı idim axı.

Amma sənə yox, Allahı günahlandırırım, yalnız Allahı. Çünki bütün ağrıları, qaygıları o, mənasız etdi, puç etdi. And içirəm ki, səndə günah görmürəm və heç zaman qəlbimdə sənə qarşı qəzəb və kin-küdurət baş qaldırmayıb. Hətta bədənim sacıdan iki qat olanda, ağrılar ürəyimi çəkib qoparanda da mən sənə Allah qarşısında günahkar görməmişəm, o üç gecə üçün heç vaxt peşiman olmamışam, sənə lənətlənməmişəm, əksinə, həmişə sənə sevmişəm və sənə rast gəldiyim günə dualar oxumuşam. Və mən o əzablı cəhənnəmi bir daha keçməli olsam, hətta əvvəlcədən bilsəm belə ki, orda mənə nələr gözləyir, inan əzizim, o günləri yenidən yaşayaram, yenidən, bir dəfə də, bəlkə də min dəfə...

Uzun bir pauza. Qadının gözləri yol çəkir.

Küləyin həyəcanlı vıyıtı şiddətlənir.

Qadın birdən xəyalından ayılıb görür ki, alt paltarında oturub qalıb. Titrətməyə başlayır. Ayağa qalxıb şalını tapır, bürünür. Öskürür, uzun-uzadı. Əlləri titrəyə-titrəyə yenə çay içir. Qorxa-qorxa uşağın çarpayısına yaxınlaşır, diqqətlə baxır. Birdən əyilib qulağını uşağın sinəsinə tutur.

Aman Allah, aman Allah!.. O daha nəfəs almır. İlahi! Nə qədər sənə yalvardım, dua etdim. Niyə mənim səsimi eşitmədin? Qollarım etəyindən asılı qaldı. Niyə mənə rəhmim gəlmədi? İlahi? İndi nə edim, nə edim?..

Qatar fit verərək səs-küylə gəlib keçir. Qadın hönkürərək ağlayır. Sonra kiçik bir güzgü tapır, uşağın ağızına tutub gözləyir. Sonra güzgüyə baxaraq göz yaşları ilə gülür.

Yox! Yox... Hələ nəfəsi var balamın. O hələ yaşayır. Yaşayacaq balam! Qoy bircə səhər açılsın, Günəş doğsun! Əzrayıl həmişə qaranlıqda gəlir. Onu gərək qovam, balamı səhərə çıxarıram.

Şalı çiyindən götürüb milçək qovurmuş kimi havanı döyəcləyir. Get-ge də onun bu hərəkəti dəli olmuş adamın hərəkətini xatırladır. Nəhayət yorularaq öz çarpayısına çöküb qalır. Yenə gözləri yol çəkir.

Körpəmiz ölür... Onun varlığından sənənin xəbərini olmadı. Sən onu heç zaman görmədin. Hətta təsadüfən yanından ötəndə də baxışların gül kimi açılmaqda olan bu kiik məxluqa – öz övladına dikilmədi...

O dünyaya gələndən sonra uzun müddət səndən gizləndim. Həsrətim daha əvvəlkiyə ağırlı deyildi. Hətta mənə elə gəlirdi ki, məhəbbətim öz coşqunluğunu da itirib bir az. Hər nə isə bu sevgidən artıq o qədər əzab çəkirdim. Özümü sənəninlə onun arasında bölmək istəmirdim. Həyatımı sənə - xoşbəxt ömür sürən, məndən yan ötən bir insana deyil, mənə ehtiyacı olan, yedirtməli olduğum, öpüb bağrıma basa biləcəyim uşağa həsr etdim. Tamamilə mənə məxsus olan bu ikinci sən elə bil mənə sənə bağlı narahatlıqdan, intizardan uzaqlaşdırdı. Yalnız nadir hallarda hisslərim mənə itaətkarına sənənin evinə doğru sürüklüyüdü.

Əvvəllərdə olduğu kimi ancaq bir şey edirdim: həmişə ad günündə o ilk gecəmdən sonra mənə bağışladığın güllərə bənzər qızıl gül buketi göndərirdim. Bu keçən yeddi, ya səkkiz il müddətində birçə dəfə də olsa gətirən sənə sual etmişəm ki, bu gülləri sənə kim göndərib? Haçansa belə güllər bağışladığın qadın heç yadına düşübümü? Bilmirəm və yəqin ki, heç zaman da bilməyəcəyəm. Öz qaranlıq dünyamdan bu gülləri sənə uzatmaqla ildə bir dəfə o xoşbəxt saatın xatirəsini yenidən yaşayaraq kifayətlənmişəm.

Beləcə, sən zavallı övladımızı görmədin, tanımadın. Onu gizli saxladığıma görə bu gün özümü ittiham edirəm. Sən onu sevə bilərdin... Görmədin yazıq oğlumuzu, görmədin onun təbəssümünü, yavaş-yavaş göz qapaqlarını qaldırarkən mənə, bütün aləmə parlaq sevinc şəfəqləri saçan qara, ağıllı gözlərini – öz gözlərini! – görmədin... Ah, o elə güllərüz, elə sevimliydi ki... Sən onu hələ qara məxmər paltarında, ağ dənizçi gödəkçəsində görəydin... On səkkizinci əsr pajlarının geyimini, şpaqa tutmağını hələ demirəm... Ən əsası da ki, sənənin bütün oynaqlığın uşağaməxsus əlamətlərlə onda təkrarlanır, isti, coşqun təsəvvürün meydana çıxırdı. Sən həyatla oynadığın kimi oda saatlarla hər şeyi unudaraq müxtəlif oyuncaqlarla əylənərdi, sonra qaşları çatılar, ciddi bir şəkildə sanki fikrə dalardı. Böyüdükcə sənə daha çox oxşayırdı, sənə oxşadıqca onu daha çox sevirdim...

Onun firavan böyüməsi üçün, kübar ailələrinə məxsus tərbiyə alması üçün əlimdən gələnlər hər şeyi edirdim. Yəqin soruşacaqsan: hansı yolla?

Sevdiyim, sənəninlə qaranlıqdan danışırəm, odur ki, utanmıram, hər şeyi açıq demək istəyirəm: mən özümü satırdım... Qorxma, əzizim... Əsil küçə qızı, yaxud fahişə səviyyəsinə enməmişdim, lakin özümü satırdım...

Dövlətli, zəngin pərəstişkarlarım, məşuqlarım vardı. Əvvəlcə mən onları axtarırdım, sonra onlar mənə. Axı mən – heç bir dəfə də olsa hiss etmişdinmi – mən çox gözəl idim. Özümü təslim etdiyim hər kəs mənə vurulurdu, minnətdarlıq edirdi, mənə bağlanır, sevirdi mənə. Yalnız səndən, təkcə səndən başqa, əzizim. Bu etirafdan sonra mənə nifrət edərsənmi? Yox, bilirəm, etməzsən. Bilirəm ki, sən hər şeyi yaxşı anlayırsan və bunları da məhz səndən, yalnız və yalnız ikinci səndən ötrü etdiyimi də başa düşəcəksən.

Doğum klinikasında yoxsulluğun bütün dəhşətilə qarşılaşmışdım, artıq mən bilirdim ki, bu dünya ada kasıblar həmişə ayaqlar altında əzilir, alçalılır. Heç bir bəchlə razı ola bilməzdədim ki, sənənin gül kimi övladın səfillər arasında, nadanlıq və çirkəblər içində, qaranlıq mənzillərin üfunətli havasında böyüsün. Onun zərif dodaqları küçə sözləri bilməməli, pambıq kimi ağ və yumşaq bədəninə yoxsulluğun cod, qaba paltarı toxunmamalı idi. Sənənin övladın varlı, firavan yaşamağı, yer üzünün bütün nemətlərindən zöbq almalı idi. Yüksəlib sənə çatmalı, sənənin həyat səviyyəsinə çatmalı idi.

Buna görə, bax yalnız buna görə bədənimə satmalı olmuşdum, sevgilim. Özümü qurban verməmişdim, namus və şəərəfsizlik anlayışı mənə üçün oxa çıxmışdı; sən, bütün varlığımıza hakim kəsilən, qəlbi-mən və bədənimin yeganə sahibi olan sənə mənə sevmirdin, hisslərim təhqir olunmuşdu, artıq bədənimlə nələrlə olacağı mənə fərq etmirdi.

Tanıqlarım çox alicənab adamlar idi, mənə hədsiz hörmət bəsləyirdilər. Xüsusən, yaşlı, dul bir qraf. Üç-dörd dəfə evlənmək təklif etmişdi. İndi qraf arvadı, Trioldakı əfsanəvi qəsrin sahibəsi olar, qayğısız ömür sürürdüm. Uşağım ona pərəstiş edən mehriban ata, mən isə sakit, alicənab, hamininhörmət bəslədiyi ər tapmış olardım. Nə qədər çalışdısa, nə qədər təkid etdisə də razı olmadım, öz etirazlarımla ona ancaq əzab verdim.

Bəlkə də ağsızlıq etmişəm, çünki indi hardasa öz uşağımla birgə sakit və qayğısız həyat sürürdüm. Amma – nə gizlədim – düzü, əl-qolumu bağlamaq istəmir, həmişə sənin üçün asudə olmaq niyyətilə yaşayırdım. Hardasa qəlbimin dərinliklərində hələ də belə bir uşaq xülyası gizləndirdi ki, bəlkə sən bir daha, bircə saatlıq da olsa mənə öz yanına çağıracaqdın. Bu bir saatın xatirinə, ilk çağırışın üçün asudə olmaq naminə hər şeydən imtina edirdim. Uşaqlığımla vidalaşmış özümdə qadınlıq duyğuları hiss etdiyim vaxtdan etibarən bütün ömrüm sənə bu yeganə istəyini gözləməyə keçirdi.

Nəhayət, o saat, o an gəlib yetişdi. Lakin yenə də əvvəllərdə olduğu kimi mənə tanımadım. Hərdən küçədə, teatrda, konsertlərdə səni görürdüm, hər dəfə də ürəyim yerindən oynayırdı. Amma heç vaxt mənə nəzər yetirmirdin. Zahirən çox dəyişmişdim, o hürkək qızcağızdan qadına çevrilmişdim, deyilənlərə görə, yaraşıqlı bir qadına. Dəbdəbə ilə geyinirdim, daim pərəstişkarlar əhatəsində olurdu. Yataq otağının yarımqaranlıq işığında gördüyün o qorxaq qız olduğumu necə güman edə bilirdin?..

Nəhayət, illərlə həsrətində olduğum o saat yetişdi... daha bir dəfə, dağılmış həyatımda sonuncu dəfə... Təqribən bir il bundan əvvəl olardı, sənə ad gününün sabahı. Qəribədir, bütün gün səni düşünmüşdüm, Axı sənə ad günün həmişə mənim üçün əsil bayram idi. Səhər erkən evdən çıxmış və hər il olduğu kimi Unutduğun anları yad etmək üçün ağ qızıl güllər almışdım.

Ertəsi gün sabiq məşuqumla, iki il bir yerdə yaşadığım, mənə və oğlumla daim hədiyyələrə qərq edən, mənimlə evlənmək istəyən gənc fabrikantla restoranda idim. Adətən belə sərxoş məclislərdən xoşum gəlməzdi, lakin o günü elə hey şampən şərəbi içir, dostlarımla deyib-gülürdüm... Birdən, sanki ürəyimə qızarmış qaynar şiş basdılar – yanaşı masaların birində dostlarımla oturmuş, varlığını sarsıdan heyrət və istək dolu baxışlarla mənə süzürdün. Mənə titrətmə tutmuşdu. Bilmədim, mənə tanıyırdın, yoxsa yeni, yad bir qadını ələ gətirmək arzusu ilə xəlvəti işarə etdin ki, bir anlıq vestübülə çıxmı.

O gecəsi heç bildinmi, əzizim, mən necə bir nankorluq, alçaqlıq etdim. Öz məşuqumu və dostlarımla restoranda qoyub xəlvəti sənə qoşularaq evinə getdim.

Bir daha sənəin dərdaqlarına toxunmaq, nəvazişli sözlərini eşitmək, qucağında dünyanı unutmaq xatirinə xeyirxah bir insanı əbədi olaraq təhqir etdim, həyatımı məhvə atdım.

Bax, əzizim, mən səni belə sevirirdim...Ölüm yatağında can verərkən belə mənə çağırıydın yenə də Ayağa qalxıb sənəinlə getmək üçün özümdə qüvvə tapardım.

İllərdən bəri görmədiyim pillələri necə qalxdığımı, o anlarda ürəyimdən nələr keçdiyini təsvir etməkdə acizəm. Yazı masasının üstünə bir gün əvvəl ad günündə indi sənə bu qədər yaxın olarkən belə tanıya bilmədiyən qadınlardan hədiyyə göndərilmiş güllər düzülmiş vaza qoyulmuşdu. Gülləri saxlamağın mənə çox sevhirdi, deməli ətrafında məndən bir nişanə, məhəbbətimin nəfəsi yaşayırdı.

Mənə qolların arasına aldın...

Yenə yanında əvəzsiz, ecazkar bir gecə keçirdim. Amma çılpaq bədənimdən də tanımadın məni. Mehriban şəfqətindən heyrətə gəldim, lakin anladım ki, sənin ehtirasın üçün küçükdən götürülmüş bir qadınla sevimli məxluq arasında fərq yoxdur...

Yenidən qovuşduğum keçmiş səadətdən başım hərlənirdi, xatirələrə, hisslərə qapılıraq özümü unutmuşdum: kim idim mən bu qaranlıqda, sənin yanında? Məhəbbət oduna yanan o keçmiş qızımı, uşağın anasını, yoxsa yad bir qadın? Ah, ehtiraslarla dolu bu gecədə hər şey elə tanış, elə köhnə və ləzzət verəcək dərəcədə təzə idi ki... Və mən Allahdan yalvarırdım ki, gecə qurtarmasın.

Lakin səhər açıldı. Birgə səhər yeməyinə oturdun. Hər şey barəsində danışdırdın. Ancaq nə adımı soruşdun, nə ünvanımı. Səndən ötrü mən yenə də təsadüfi, bir gecəlik keyf üçün yaranmış bir qadın idim. Mən keçmişlərdən söhbət açmağa çalışır və gəlmə edirdim ki, hələ həyat məni tanıyacaqsan. Hətta vazadakı bəyaz güllərə işarə ilə dedim: “Yəqin bu gülləri səni sevən, bəlkə də unutduğun bir qadın göndərmişdir.” “Ola bilər” dedin. Gözlərimi səndən çəkmiş, inadlı düz gözlərinin içində baxırdım. Sanki baxışlarım dilə gəlib “Tanı, tanı məni nəhayət!” deyirdi. lakin sən mehribanlıqla və müəmmalılıq tərzində susurdun. Məni tanıya bilmirdin.

Sonra dəhşətli, amansız bir hərəkət etdin. Güzgüdə saçlarımı səliqəyə salarkən gördüm ki, koftamın cibinə gizləndirilmiş bir neçə böyük kağız pul qoyursan. Xəcalət və təhqir hissindən az qala yığılıcaqdım. Bu an, bilmirəm, hansı qüvvə məni qışqıraraq haray salmaqdan, üzünə şillə ilişdirməkdən saxladı. Mənə, uşaqlıqdan səni sevən bir adama, öz doğma balanın anasına birgə keçirdiyimiz gecə üçün pul verirdin. Mən səndən ötrü restorandan götürülmüş bir fahişədən başqa heç kim idim. Unudulduğum Bəs deyilmiş kimi, hələ alqaldılmalı, təhqir də edilməliyəmmiş...

Dəhlizdən elə sürətlə qaçıb keçdim ki... az qala İohannla – xidmətçinlə toqquşacaqdım. O, diksinərək kənara çəkildi, məni ötürmək üçün qapını açdı və elə bu anda – eşidirsənmi? - əldən düşmüş qocaya doluxsunmuş gözlərlə nəzər saldıığım ilk andaca onun gözlərində bir parıltı oynadı. Bu birgə saniyədə, eşidirsənmi, birgə saniyənin içində uşaqlıq illərindən bəri üzümü görməyən qoca məni tanıdı. Buna görə də qarşısında diz çökərək əllərindən öpmək keçdi içimdən. Amma yalnız bütün varlığımıza od qoymuş pulları çıxarıb onun ovcuna sıxa bildim. Titrəyərək tələş içində mənə baxırdı – bu birgə saniyədə o məni bəlkə də sənənin ömrün boyu xatırladığından çox xatırladı.

Hanı, hanı məni xatırlayır, əzizləyirdi, sən, yalnız sən isə məni unutmuşdun, yalnız sən, təkcə sən məni Tanımirdin... *(Gözləri yol çəkir. Söykəndiyi yerdə elə bil mürgüyə dalır.)*

Şiddətli göy gürultusu.

Qadın diksinərək mürgüdən ayılır.

Göy yenə güruldayır.

Qorxudanmı, soyuqdanmı tır-tır əsiir. Bərk-bərk şala bürünərək uşağa yaxınlaşır. Əyilib diqqətlə baxır və birdən dəhşətlə geri çəkilir. Qaçıb güzgünü götürür, uşağın nəfəsinə tutur.

Aman Allah, bu nədir? Doğrudanmı, balamın nəfəsi gəlmir daha? *(Yenə yoxlayır.)* Yo-ox! Yoo-ox! Ola bilməz! *(Sərt, qəzəbli hərəkətlə güzgünü yerə çırpır.)* Ah!... Ay Allah, axı sənə nə qədər yalvardım, dua etdim? Niyə səsimi eşitmədin? Yox, sən hamının pənah gətirdiyi mərhəmətli, xeyirxah bir varlıq deyil, qatilsənmiş. Qatill! Balamın qatili! Mən artıq sənə nifrət edirəm, qəddar, zalım Allah!

Nə üzüm, nə üçün bu dünyada oğruların, qatillərin, xainlərin, alçaqların, ilanların, kərtənkələlərin, bayquşların, xırdaca böcəklərin, qarışqaların belə yaşamağa haqqı olduğu halda mənim balamın, körpə, günahsız, təmiz, məsum balamın gözləri əbədi yumulmalıdır? Onun təqsiri nə idi, nə yamanlıq etmişdi o? Hanı haqq-ədalət, insaf? Hanı düzgünlük? Bəlkə gözlərini şeytanlar kor edib, qulaqlarını kar,

ürəyini daş, ey gözəgörünməz?

Dəli olmuş kimi əllərini göyə qaldırır, sən dilrəyərək gəzişir, ulaya-ulaya ağlayır.

Qatar qulaqbatırıcı gurultu ilə gəlib keçir.

Pəncərə taybatay açılır. Pərdələr uçar. Külək vıyıldayır. Şimşək çaxır.

Haçandan-haçana özünə gəlir, yıxıldığı yerdən ayağa qalxıb pəncərəni bağlayır, dörd ədəd şam gətirib onları bir-bir yazı mizinin üstündəki şamdan yandırır çarpayının küncələrinə düzür. Gözlərdən yaş axa-axa uzun müddət uşağa baxır.

Sonra bir-birinin ardınca iki qədər viski içir. Yazı mizinin arxasına keçir. Yumruqlarını dünyəyib etola çırpır. Öskürür. Titrəyir.

Gördünmü, əzizim, neçə gün yuxusuz qalmış gözlərim bir balaca yumulan kimi amansız əcəl fürsət Tapıb balamın canını aldı. Nə qədər ayıq idim, o yaxın gələ bilmirdi. Bütün təqsir məndə oldu, daha doğrusu, səndə oldu, sən in xəyalın mürəbbi kimi gözlərimdə oldu. Körpəm öldü...

Sevimli, yazıq balam indi orda, öz kiçik çarpayısında necə can veribsə, eləcə uzanıb qalıb. ağıllı, qara gözləri örtülüb, qolları ağ köynəyinin üstünə qatlanıb. Mən daha ona tərəf baxmağa, yerimdən tərpənməyə cəsarət edə bilmirəm. Çarpayının küncələrinə qoyduğum şamlar sayışıanda onun sevimli üzündən, bir-birinə sıxılmış dodaqlarından bir kölgə sürüşüb keçir, sanki üzünün cizgiləri canlanır və mənə elə gəlir ki, o ölməyib, o indi həmişəki kimi yuxudan ayılıb öz cingiltili səs ilə mənə nə isə deyəcəkdir. Fəqət mən bilirəm, o ölüb, artıq yenidən sarsılmamaq, dəhşətə gəlməmək üçün bir daha ona baxa bilmirəm.

Uşağım öldü, uşağımız öldü... İndi yer üzündə səndən savayı sevəcəyim daha heç kimim yoxdur. Fəqət sən kimsən? Sən – heç zaman məni tanımayan, yanımdan heç nə hiss etmədən ötüb keçən, daim məndən uzaqlaşan, məni həmişə intizarda qoyan sən... kimsən mənim üçün?

Elə sanırdım ki, uşağımın timsalında sən bir parçanı mənimlə yaşayır. Artıq o da məni tərk etdi, əbədilik... Yenə də yalnızam. Əvvəlkindən də yalnız və kimsəsiz. Heç nəyim yoxdur, səndən savayı heç nəyim – nə körpəm, nə bir söz, nə bir sətir, nə də sənə xatirəni yaşadan bir əşya. Əgər yanımda adım səsənsə, bu sənə boş bir səda kimi görünəcək. Əgər sənənin üçün ölmüşəmsə, bu dünyada nəyə yaşamağım? Yox, sevgilim, mən yenə də səni günahlandırırım, öz dərd-kədərini sənənin sevinc dolu evinə yönəltmək istəmirəm. Qorxma, əzizim, daha səni təhə gətirməyəcəyəm. Bağışla ki, uşağımın orda cansız və kimsəsiz halda uzandığı bir saatda çıxarıb səs salmadan, ürəyimi boşaltmadan dayana bilmədim. Hər halda bir dəfə, heç olmasa bir dəfə də varsa mən sənəninlə danışmalı, siriimi açmalıydım. Sonra yenə öz zülmətimə çəkiləcəyəm. Yenə susacağam, həmişə olduğu kimi... Lakin nə qədər sağam, mənim bu iniltilərimi, harayımı eşitməyəcəksən.

Yalnız ölümdən sonra bu vəsiyyətnaməni alacaqsan. Səni hamıdan çox sevən bir qadının vəsiyyətnaməsini. Sən heç zaman onu tanımadın. Bütün həyatı boyu o səni gözlədi, lakin sən onu çağırmadın. Bəlkə də bu sətirləri oxuyarkən çağırmaq istəyəcəksən onu, lakin ilk dəfə mən sənə vəfasızlıq edərək qararımdan sənəni eşitməyəcəyəm. Sənə nə öz şəklimi, nə də yadigar bir əşya saxlayıram, necə ki, sən mənim üçün heç nə saxlamadın. Sən məni heç zaman tanımayacaqsan. Ömrümün son saatında belə səni çağırmaq istəmir, adımlı bildirmədən, üzümü tanıtmadan bu dünyadan köçürəm. Ölmək mənim üçün çox asandır, çünki sən uzaqdan bunu hiss etməyəcəksən. Əgər ölmüm səni ağrıdarsa, yəqin ölə bilmərəm...

Daha yazmaq mümkün deyil... başım ağrılaşıb... bütün əzalarım ağrayır. Titrətməm çoxalıb. Deyəsən, uzanmalıyam... Daha yazma bilmirəm... Əlvida, əzizim, əlvida, mən sənə minnətdaram. Hər şey yaxşı idi,

bütün əzablara baxmayaraq...

Yüngülləşdim, hər şeyi söylədim... İndi təsəvvür edə bilərsiniz ki, mən səni necə sevirdim... Dünyadan köçməyimlə gözəl, işıqlı həyatında heç nə dəyişməyəcək, ölümüm ona kölgə salmayacaq... İnan, bu mənə bir təsəllidir, əzizim...

Bəs kim... kim... ad günündə həmişə sənə bəyaz güllər göndərəcək? Ah, vaza boş qalacaq, heç olmasa İldə bir dəfə səni oxşayan yüngül nəfəsim belə sənə yetməyəcək daha.

Sevdiyim, qulaq as, xahiş edirəm... bu mənim səndən ilk və son xahişimdir. Hər ad günündə mənim xatirəmə ağ qızıl güllər al, həmin o vazaya qoy. Bunu elə, əzizim, necə ki, başqaları öz əziz ölümlərinin ruhuna dua oxuyur. Düzdü, daha mən Allaha inanmıram, dua istəmirəm. Mən yalnız sənə etiqad edir, yalnız səni sevir və yalnız sənin qəlbində qərar tutmaq, sənin qəlbində yaşamaq istəyirəm, heç olmasa İldə bir dəfə də varsa, sükutla, nəzərə çarpmadan... Həmişə dövrəndə yaşadığım kimi. Rica edirəm, əzizim, bu arzumu yerinə yetir. Bu mənim səndən ilk... həm də son xahişimdir... Təşəkkür edirəm... Mən səni sevirəm, sevirəm səni... əlvida...

Qadın ağır-ağır ayağa qalxıb, gəlib qorxa-qorxa körpəsinə baxır, yaxınlaşıb alından öpür, geri-geri gedərək öz Çarpayısına çökür. Titrədir, öskürür. Sonra yatağa uzanır. Onun sinəsinin tez-tez qalxıb-əndiyini görürük. Və Tədricən qalxıb-ənmələr azalır, nəhayət tamamilə yox olur.

Birdən şimşək çıxır, göy guruldayır. Külək pəncərəni açır, pərdələr havada uçuşur.

Qatar gəlib keçir.

Səhnə qaralır.

Yalnız şamlar yanır.

SƏS

- Yazıçı əlləri titrəyən-titrəyən məktubu kənara qoydu. Sonra dərinlən fikrə daldı. Xəyalında xatirələr dolaşdı: qonşu mənzildə yaşayan qız, gecə restoranındakı qadın... Lakin bu xatirələr axar su içindən görünən daşlar kimi tutqun və formasız idi... Uzaq yuxular, rüyalar kimi solğun idi. Birdən nəzərləri qarşısındakı masanın üstünə qoyulmuş mavi vazaya sataşdı. Illərdən bəri ilk dəfə ad günündə boş idi. Yazıçı diksindi: sanki qəfildən qapı öz-özünə açıldı, axirət dünyasının soyuq küləyi otağa doldu. Ölümün nəfəsini və məhəbət təravətli ətrini duydu, qəlbinin dərinliklərində nə isə bir duyğu baş qaldırdı və uzaqda səslənən musiqini dinləyirmiş kimi məhv olmuş bir həyatı, cansız və coşqun bir həyatı xatırlamağa başladı...

Qatar sürətlə gəlib keçir.

Küləyin səsi tədricən eşidilməz olur.